

Turkiye's propaganda approach towards energy

Mohamad Ali Dastmali¹

Abstract

Examining Turkey's propaganda approach to energy supply is a topic that can be useful for understanding the Ankara government's propaganda approach to the concept of national power. Turkey is one of the countries that lacks fossil energy resources and is forced to spend large sums of money on energy imports every year and remains in difficulty due to its dependence on foreign sources. However, between 2002 and 2024, this country has tried to demonstrate an active form of energy policymaking in areas such as oil and gas transit, embarking on the path to nuclear power, diversifying the production and consumption of renewable energy, and exploring oil and gas in the Black Sea and the Mediterranean to get out of the current difficult situation. With the aim of identifying Turkey's media approach to energy supply, the researchers have raised the question of how the Turkish government has used media tools in achieving energy policy goals and describing it as a national power, using a descriptive-analytical method and by studying written library and online works. The answer given as a hypothesis to this question is that the Turkish government has tried in recent years to exploit the media's persuasive and promotional capacity to cover up its challenges and risks in the energy sector and to actualize transit opportunities for domestic and foreign audiences, to cover up some of its weaknesses and inabilities, and to present relative successes as national pride and prestige. Türkiye's exaggerated advertising and media approach to energy supply and transmission is seen as a strategy to cover up the consequences and weaknesses of dependence.

Keywords: Energy Diplomacy, Energy Resources, Turkiye, Media Advertising.

1. Ph.D. in Political Sociology.
ma.dastmali@razi.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

Just as media use can influence energy consumption management and people's attitudes towards energy consumption; it also affects people's attitudes towards government policies for energy imports and production. For this reason, instead of constantly projecting the consequences and consequences of Turkey's dependence on energy imports, Turkish media try to exaggerate the fact that the government is taking effective measures to eliminate dependence. These media have mixed goals and plans such as gas extraction from fields discovered on the Black Sea coast of Turkey, exploration in the Eastern Mediterranean, as well as the discovery of other fields with political and partisan goals and have turned it into a propaganda tool by exaggerating and promoting it. Over the years, the Turkish government has tried to exploit the media's persuasive and promotional capacity to cover up its challenges and risks in the energy sector and to actualize transit opportunities for domestic and foreign audiences, to cover up some of its weaknesses and inadequacies, and to present relative successes as national pride and prestige.

2. Theoretical framework

The most important part of the theoretical framework of this study is the importance of the concept of "energy security" and the way people pay attention to this concept. Energy security refers to the continuous, reliable and reasonably priced supply of energy carriers. Energy security has also been defined as the ability of an economy to ensure the ability to supply energy resources sustainably and over time, at a price level that does not adversely affect the economic performance of that economy. From the perspective of historical experience, energy-importing countries have always been concerned about ensuring the security of imported energy, and reducing the pressure of the consequences of dependence has been one of the main goals of their foreign policy. In Western energy-consuming countries, government interventions in the energy sector have been decreasing since the 1980s, and along with other economic sectors, market forces have become more and more available in the energy sector. At the same time, concerns have arisen about how to strengthen the country's energy security through government policymaking in an environment where market forces have been activated with the prospect of making a profit. In this context, studies were conducted to show what variables determine the behavior of energy consumers in these countries and how they can be influenced.

Among them, one of the important concerns was how to link consumer behavior with the policies adopted by the government to help ensure energy security. After the oil shocks of 1973 and 1979, protecting the energy security of consumer countries became a major issue on the political agenda of countries, and in the meantime, the important question was raised as to how households could be linked to energy consumption with agendas aimed at ensuring long-term energy security. For this reason, the concept of citizens' energy behaviors was introduced and studies were conducted to find out what factors can influence these behaviors. Energy behavior is usually used to refer to consumer behaviors that lead to energy demand. However, the concept is broader and

includes the behaviors of individuals and societies in the field of energy consumption and production and the political actions to guide the behavior of these actors.

3. Methodology

This study uses a descriptive-analytical method and addresses the importance of the approach and performance of Turkish media in the field of energy supply, because the media, regardless of its power, can influence the audience about the self-sufficiency or dependence of countries in the field of energy in a way that does not necessarily correspond to the objective reality of the scene, and its main goal is to provide a space to reduce the political and psychological consequences of the consequences of dependence.

4. Discussion

Turkey's dependence on energy imports is one of the most important challenges in politics, economics, and security in this country; therefore, talking about Turkey's continued need for energy imports is closely related to important issues of security and stability, and in this regard, the media, as the most important communication tool for explaining the governments' approach to the energy category, plays an important role. The media, regardless of their power, can influence the audience about the self-sufficiency or dependence of countries in the field of energy in a way that does not necessarily correspond to the objective reality of the scene and its main goal is to provide a space to reduce the political and psychological consequences of the consequences of dependence. Evidence shows that most Turkish media have acted in the field of propaganda in a way that shows a different image of this country and does not mention the problems related to dependence on foreign energy sources. One of the important reasons and motivations of the Turkish media in this issue is the perception of insecurity in the energy sector.

5. Conclusion and Suggestions

Turkish media is trying to constantly point to Turkey's geographical advantages in order to hide the country's problems and inabilities in energy supply and to distort people's minds about the harms and consequences of dependence on imported energy.

Emphasizing the importance of Turkey's geographical location in Turkish foreign media programs is a way to distort the audience's attention to Turkey's limitations and dependencies in accessing energy resources; that is, in a situation where dependence on energy imports has practically become one of the most important reasons for the economic crisis in Turkey and the government has not been able to find a way out of this situation, resorting to the media and advertising tools has become the focus of Turkey's energy strategy, and two important axes, namely emphasizing self-sufficiency and the importance of exploring new resources, as well as emphasizing the importance of the issue of transit and energy hubs, are a method whose importance for domestic political consumption is much greater than the real changes to compensate for the shortage of energy resources in Turkey.

رویکرد تبلیغاتی ترکیه در قبال انرژی و پیامدهای وابستگی به منابع خارجی

محمدعلی دستمالی^۱

چکیده

بررسی رویکرد تبلیغاتی ترکیه درباره تأمین انرژی موضوعی است که می‌تواند درک نگرش تبلیغاتی دولت آنکارا از مفهوم قدرت ملی سودمند باشد. ترکیه از کشورهای فاقد منابع انرژی فسیلی است و ناچار است هر ساله مبالغ کلانی را صرف واردات انرژی کند و به دلیل وابستگی به منابع خارجی در مضیقه بماند. ولی این کشور در بازه زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۴ تلاش کرده در حوزه‌هایی همچون ترانزیت نفت و گاز، قدم نهادن در مسیر هسته‌ای شدن، تنوع‌بخشی به حوزه تولید و مصرف و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و همچنین اکتشاف نفت و گاز در دریای سیاه و مدیترانه، گونه‌ای فعال از سیاست‌گذاری حوزه انرژی را به نمایش بگذارد تا از وضعیت دشوار کنونی خارج شود. پژوهشگران با هدف شناسایی رویکرد رسانه‌ای ترکیه به تأمین انرژی، با روش توصیفی-تحلیلی و با مطالعه آثار مکتوب کتابخانه‌ای و اینترنتی، این پرسش را مطرح کرده‌اند که دولت ترکیه در مسیر تحقق اهداف سیاست انرژی و توصیف آن به عنوان قدرت ملی، به چه شکل از ابزار رسانه بهره گرفته است؟ در مقابل این پرسش، این فرضیه مطرح شده که دولت ترکیه تلاش کرده است در این سال‌ها از ظرفیت اقناع‌سازی و تبلیغاتی رسانه برای پوشاندن چالش‌ها و مخاطرات خود در حوزه انرژی و بالفعل‌سازی موقعیت‌های ترانزیتی برای مخاطب داخلی و خارجی بهره‌برداری کند و بخشی از ضعف‌ها و ناتوانی‌های خود را بپوشاند و موفقیت‌های نسبی را به عنوان افتخار و اعتبار ملی به نمایش بگذارد.

واژه‌های کلیدی: دیپلماسی انرژی، منابع انرژی، ترکیه، تبلیغات رسانه‌ای.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ دکتری جامعه‌شناسی سیاسی.
ma.dastmali@razi.ac.ir

۱. مقدمه

وابستگی ترکیه به واردات منابع انرژی یکی از مهم‌ترین چالش‌های سیاست، اقتصاد و امنیت در این کشور است؛ بنابراین، سخن گفتن دربارهٔ نیاز مداوم ترکیه به واردات انرژی ارتباط تنگاتنگی با مباحث مهم امنیت و ثبات دارد و در این میان، رسانه به‌عنوان مهم‌ترین ابزار ارتباطی تبیین رویکرد دولت‌ها به مقولهٔ انرژی نقش مهمی دارد. در این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده و به اهمیت رویکرد و عملکرد رسانه‌های ترکیه در حوزهٔ تأمین انرژی پرداخته شده است؛ چرا که رسانه، فارغ از میزان توان، می‌تواند دربارهٔ خودکفایی و یا وابستگی کشورها در حوزهٔ انرژی به شکلی بر مخاطب اثر بگذارد که لزوماً با واقعیت عینی صحنه منطبق نیست و هدف اصلی آن فراهم آوردن فضایی برای کاستن از پیامدهای سیاسی و روانی تبعات وابستگی است. شواهد نشان می‌دهد که اغلب رسانه‌های ترکیه در حوزهٔ تبلیغاتی به شکلی عمل کرده‌اند که تصویر متفاوتی از این کشور نشان دهند و به مشکلات مرتبط با وابستگی به منابع خارجی انرژی اشاره نکنند. یکی از دلایل و انگیزه‌های مهم رسانه‌های ترکیه در این مبحث ادراک ناامنی در بخش انرژی است.

شیوهٔ دستیابی به منابع انرژی و نرخ و میزان آن نقش مهمی در تأمین امنیت و آسایش کشورها دارد. لذا پرداختن به ابعاد حیاتی موضوع انرژی که زندگی همهٔ جوامع و اعضای آن‌ها را درگیر می‌کند از مهم‌ترین رسالت‌های رسانه است. اهمیت این موضوع در مطالعات بین‌رشته‌ای مرتبط با حوزه‌های مطالعات امنیتی و روابط بین‌الملل، در مفهوم و مقولهٔ مهم امنیت انرژی^۱ تجلی یافته است.

همچنان‌که استفاده از رسانه می‌تواند بر مدیریت مصرف انرژی و رویکرد مردم در میزان مصرف تأثیر بگذارد، بر نگرش مردم به سیاست‌های دولت‌ها برای واردات و تولید انرژی نیز اثر می‌گذارد. به همین دلیل، رسانه‌های ترکیه می‌کوشند تا به‌جای طرح مداوم تبعات و پیامدهای وابستگی ترکیه به واردات انرژی، به شکلی اغراق‌آمیز به این مسئله پردازند که دولت برای رفع وابستگی اقدامات مؤثری انجام می‌دهد. این رسانه‌ها اهداف و برنامه‌هایی همچون استخراج گاز از

1. Energy Security

میدان کشف شده در سواحل دریای سیاه در ترکیه، اکتشاف در شرق مدیترانه و همچنین کشف میدان دیگر را با اهداف سیاسی و حزبی درهم آمیخته‌اند و با بزرگ‌نمایی و تبلیغ، آن را به یک ابزار تبلیغاتی تبدیل کرده‌اند.

در چند سال گذشته به‌ویژه از ۲۰۱۹ به بعد که اقتصاد ترکیه در روندی تدریجی وارد رکود و سپس بحران اقتصادی شده، دولت اردوغان به‌طور مداوم موضوع خودکفا شدن ترکیه در تولید انرژی و همچنین برجسته‌سازی مفهومی به نام تبدیل شدن ترکیه به هاب انرژی و بستر ترانزیت انرژی در منطقه را مطرح کرده است. این در حالی است که وابستگی ترکیه همچنان ادامه دارد و تلاش‌های تبلیغاتی و رسانه‌ای دولت و حزب عدالت و توسعه در این زمینه صرفاً کارکرد تبلیغاتی و روانی دارد و هزینه‌های مربوط به حمل‌ونقل و حامل‌های انرژی فشار مضاعفی بر مردم وارد کرده است. بر اساس داده‌های سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۱ افزایش قیمت انرژی در ترکیه در مقایسه با کشورهای اروپایی، بیشترین افزایش را ثبت کرده است. در حالی که تورم سالانه انرژی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در حد ۳۵ درصد بود، این میزان در ترکیه به ۱۴۳ درصد رسید. این وضعیت بر دیگر حوزه‌های اقتصادی نیز تأثیر گذاشته و شرایط سختی را برای میلیون‌ها شهروند ترکیه رقم زده است (euronews, 2022).

این پژوهش نشان می‌دهد که اغلب رسانه‌های دولتی ترکیه به‌ویژه خبرگزاری آناتولی و گروه شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی دولتی تی. آر. تی^۲ در برنامه‌سازی به دنبال آن بوده‌اند که نه تنها پیامدهای منفی وابستگی به واردات انرژی را پنهان کنند، بلکه اقدامات محدود و کم‌اثر دولت برای جبران وابستگی را در مقیاسی فراتر از واقعیت به نمایش بگذارند.

۲. پیشینه پژوهش

بررسی منابع پژوهشی نشان می‌دهد که در چند سال گذشته، مبحث دیپلماسی انرژی مورد توجه محققان ایرانی قرار گرفته و مقالاتی در این زمینه به نگارش درآمده است که درک روشنی از اهمیت انرژی و تأثیر آن بر امنیت و ثبات کشورها به دست می‌دهد.

1. OECD

2. TRT

دهقانی فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «سیاست خارجی ترکیه در اوراسیای مرکزی؛ رویکرد دیپلماسی انرژی در ابعاد منطقه‌ای» به این موضوع اشاره کرده‌اند که با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه و اولویت یافتن توسعه اقتصادی در سیاست خارجی ترکیه، سیاست خارجی رقابت‌محور ترکیه (رقابت ایدئولوژیک با کشورهای منطقه از جمله روسیه، گرجستان، ارمنستان) جای خود را به سیاست همکاری با آن‌ها داده است. با توجه به رشد اقتصادی ترکیه در دهه اخیر و نیاز روزافزون به واردات انرژی از یک سو و نیز موقعیت ژئواستراتژیک و ژئوپلیتیک مناسب این کشور به‌منظور تبدیل شدن به هاب انرژی دنیا از سوی دیگر، نویسندگان ادعا کرده‌اند که مسئله انرژی مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر شکل‌دهی سیاست خارجی ترکیه نسبت به منطقه اوراسیا در سال‌های اخیر بوده است.

شیرخانی و محمدشریفی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «ژئوپلیتیک انرژی، روسیه و دیپلماسی خط لوله ترکیه» به اهمیت استفاده از ظرفیت ژئوپلیتیک ترکیه اشاره کرده‌اند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، در کنار کشورهای عرضه‌کننده انرژی، کشورهای مستقر در مسیر انتقال نیز اهمیت فراوانی به دست آورده‌اند. تلاش برای تبدیل شدن به مسیری برای انتقال هرچه بیشتر انرژی به‌ویژه نفت و گاز طبیعی، افزون بر منافع اقتصادی، بر توانمندی سیاسی و امنیتی کشورها نیز می‌افزاید. با توجه به چنین اهمیتی است که کشورها اکنون تلاش می‌کنند تا هرچه بیشتر از موقعیت جغرافیایی مناسب خود به‌عنوان ابزار قدرت بهره‌برداری کنند. ترکیه با این استدلال، ژئوپلیتیک انرژی را ابزاری برای دستیابی به هدف‌های راهبردی خود در منطقه و نظام بین‌الملل تعریف کرده است. مجاورت با مناطق اصلی تولید انرژی از یک سو و نزدیکی به اتحادیه اروپا به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مصرف‌کنندگان انرژی از سوی دیگر، سبب شده است تا رهبران ترکیه دیپلماسی خط لوله را برای پیگیری هدف‌های سیاست خارجی خود در نظر بگیرند. ژئوپلیتیک مناسب ترکیه اهمیت فراوانی را برای این کشور در بخش انتقال انرژی فراهم کرده است.

اوستویک و رضایف^۱ (۲۰۱۷) در مقاله‌ای خاطرنشان کرده‌اند که دولت این کشور شماری از اهداف راهبردی را در حوزه انرژی مدنظر قرار داده است که شامل آزادسازی و ایجاد بازار رقابتی

1. Austvik & Rzayeva

انرژی در داخل برای تضمین امنیت عرضه گاز طبیعی است. دولت همچنین به‌عنوان یک عضو ناتو، در عرصه بیرونی به دنبال برقراری موازنه میان اتحادیه اروپا و آمریکا از یک سو و فدراسیون روسیه و کشورهای غرب آسیا، آسیای مرکزی و مدیترانه از سوی دیگر است. از نظر آنکارا، اگر ترکیه بخواهد به موقعیتی مطمئن هم به‌عنوان مصرف‌کننده و هم انتقال‌دهنده گاز طبیعی دست پیدا کند، تحقق بخشی به این موازنه پیچیده ضروری است.

گو^۱ و همکاران (۲۰۱۹) با بحث درباره موقعیت ترکیه در ارتباط با منابع انرژی جهان، خاطرنشان کرده‌اند که این کشور از نظر استراتژیک در میان ۴۷ درصد از منابع انرژی جهان که از فدراسیون روسیه، آسیای مرکزی و غرب آسیا نشئت می‌گیرد قرار گرفته است. مزیت دیگر ترکیه نزدیکی به اروپاست، یعنی جایی که ۱۷ درصد از مصرف گاز طبیعی جهان را به خود اختصاص داده است. از این رو، ترکیه هم از نظر ژئواکونومیک و هم ژئوپلیتیکی موقعیت ویژه‌ای دارد. ترکیه به تدریج به یک هاب انرژی تبدیل شده است و نقشی کلیدی در انتقال انرژی به اروپا ایفا می‌کند. در همین راستا، هدف راهبردی ترکیه این است که موقعیتش را به‌عنوان یک مرکز کلیدی انرژی تثبیت کند.

در این مقالات و دیگر آثار مشابه بیشتر به اهداف اعلامی ترکیه و برنامه‌های این کشور برای کاستن از میزان وابستگی به واردات انرژی پرداخته شده است؛ اما در پژوهش حاضر، رویکرد رسانه‌های ترکیه به مبحث وابستگی انرژی و چگونگی طرح موضوعات مرتبط با آن مورد بررسی قرار گرفته است. ارزیابی رویکرد رسانه‌های دولتی ترکیه به تصمیمات و اقدامات دولت در تأمین و ترانزیت انرژی، این واقعیت را بیان می‌کند که نگرش سیاسی خاصی بر مبنای برنامه‌سازی این رسانه‌ها غالب است که هدف کانونی آن کاستن از ناامنی در مبحث وابستگی و به‌موازات آن، برجسته‌سازی و اغراق در توانمندی‌های دولت ترکیه برای کشف منابع جدید انرژی است.

۳. مبانی نظری: امنیت انرژی، رفتار انرژی و رسانه

امنیت انرژی به عرضه مداوم، مطمئن و با قیمت‌های معقول در حامل‌های انرژی اشاره دارد (طاهری و رستم‌آقایی، ۱۳۹۵). امنیت انرژی را همچنین به‌عنوان توانایی یک اقتصاد برای تضمین

قدرت تأمین منابع انرژی به صورت پایدار و در طول زمان، با سطح قیمتی که تأثیر نامطلوبی بر عملکرد اقتصادی آن اقتصاد نگذارد، تعریف کرده‌اند (سوواکول،^۱ ۱۳۹۱).

از منظر تجربه تاریخی، کشورهای واردکننده انرژی همواره درباره تأمین امنیت انرژی وارداتی دغدغه داشته‌اند و کاستن از فشار پیامدهای وابستگی از اهداف عمده سیاست خارجی آن‌ها بوده است. با این حال، باید توجه داشت که در کشورهای غربی مصرف‌کننده انرژی، از دهه ۱۹۸۰ مداخلات دولت در بخش انرژی رو به کاهش گذاشت و همگام با دیگر بخش‌های اقتصادی، امکان فعالیت نیروهای بازار در بخش انرژی بیش از پیش فراهم شد. در این حال، این نگرانی شکل گرفت که در فضایی که نیروهای بازار با چشم‌انداز کسب سود فعال شده‌اند، چگونه می‌توان از طریق سیاست‌گذاری دولتی، امنیت انرژی کشور را تقویت کرد. در همین ارتباط مطالعاتی شکل گرفت که نشان می‌داد رفتار مصرف‌کنندگان انرژی در این کشورها تابع چه متغیرهایی است و چگونه می‌توان بر آن تأثیر گذاشت.

در این میان یکی از دغدغه‌های مهم این بود که چگونه می‌توان رفتار مصرف‌کنندگان را با سیاست‌هایی که دولت برای کمک به تأمین امنیت انرژی اتخاذ کرده همراه کرد. به‌ویژه این مهم در زمان بروز بحران‌های عرضه انرژی که در غرب چندین بار تجربه شد اهمیت زیادی پیدا می‌کرد (Goodier, 2008). بعد از شوک‌های نفتی در سال‌های ۱۹۷۳ و ۱۹۷۹، حفاظت از امنیت انرژی کشورهای مصرف‌کننده به موضوعی عمده در دستور کار سیاسی کشورها تبدیل شد و در این میان، این پرسش مهم مطرح گردید که چگونه می‌توان خانوارها را در زمینه مصرف انرژی با دستور کارهایی که هدف آن‌ها تأمین بلندمدت امنیت انرژی است همراه کرد. (Benders et al, 2005).

در اینجا بود که مفهوم رفتارهای انرژی شهروندان مطرح شد و مطالعاتی با این هدف انجام شد که چه عواملی می‌تواند بر این رفتارها تأثیر بگذارد. شایان ذکر است که رفتار انرژی معمولاً برای اشاره به رفتارهای مصرف‌کنندگان استفاده می‌شود که به تقاضای انرژی می‌انجامد. با این حال،

این مفهوم گسترده‌تر است و رفتارهای افراد و جوامع در حوزه مصرف و تولید انرژی و اقدامات سیاسی برای هدایت رفتار این بازیگران را شامل می‌شود (Devine-Wright, 2005).

در همین راستا پیوند میان نگرش‌های شهروندان و مقوله انرژی مورد توجه قرار گرفت. مطالعات در این حوزه نشان داد که برخلاف تصور رایج، اطلاعات شهروندان درباره مقوله امنیت انرژی و اهمیت آن در زندگی روزمره و آینده کشورشان بسیار اندک است (Philo, 2012)؛ بنابراین، برای جلب همراهی شهروندان با سیاست‌گذاری‌های دولت در حوزه انرژی، لازم است نگرش‌های آن‌ها به مقوله انرژی و فرصت‌ها و مخاطرات کشورشان در این حوزه اصلاح گردد. در همین ارتباط هدایت افکار عمومی برای همراهی با سیاست‌های حوزه انرژی، به‌ویژه با عنایت به اینکه بسیاری از این سیاست‌ها هزینه‌های قابل توجهی را بر سبد مصرفی خانوارها تحمیل می‌کند، مورد توجه قرار گرفت. مشخص شد که رسانه‌ها باید در تحقق اهداف مورد نظر در این حوزه نقش عمده‌ای بر عهده بگیرند. بدین ترتیب رسانه به حوزه سیاست‌گذاری در بخش انرژی به‌ویژه در کشورهای مصرف‌کننده راه یافت. هدف این بود که از طریق پیام‌های رسانه‌ای، تصویری قابل درک از مخاطرات و فرصت‌های کشور در حوزه انرژی برای شهروندان ترسیم شود تا از این راه، امکان همراهی بیشتر آن‌ها با سیاست‌های دولت برای تأمین پایدار امنیت انرژی فراهم گردد.

برخی از دانشگاهیان و پژوهشگران ترکیه درباره نقش انتقال انرژی در معادلات سیاسی و امنیتی منطقه نگرش اغراق‌آمیزی دارند و معتقدند که رقابت بر سر انتقال گاز می‌تواند حتی به تغییر مرزهای منطقه منجر شود. معزز هارون اوغلولاری^۱ (۲۰۱۷)، استاد دانشگاه کلیس ترکیه، از دانشگاهیانی است که به این حوزه نگرش امنیتی دارد. او معتقد است که غرب آسیا جغرافیایی است که بیش از ۶۰ درصد ذخایر نفت جهان را در اختیار دارد، دارای اهمیت ژئواکونومیک و ژئواستراتژیک منطقه است و با داشتن دوسوم ذخایر جهانی، منبع اصلی نفت جهان و قانون تنش‌های منطقه‌ای و جهانی است. دلیل اصلی جنگ‌های جهانی در تاریخ و درگیری‌های منطقه‌ای و جنگ‌های داخلی امروز، رقابت هژمونی بر منابع انرژی است. مهم‌ترین مسئله قرن بیست و یکم

1. Harunoğulları

رقابت‌های بزرگ جهانی نوین است که بر اساس تلاش برای تصاحب انرژی در غرب آسیا انجام می‌شود و چنین چیزی به بازنویسی تاریخ و ترسیم مجدد مرزها منجر خواهد شد. از آنجایی که دولت ترکیه از حیث برخورداری از منابع انرژی کشوری فقیر و واردات‌محور است، کسب اطمینان از واردات انرژی با مزایای اقتصادی و تضمین پایداری به یکی از مهم‌ترین اهداف این کشور تبدیل شده است. همچنین، با توجه به ظرفیت‌های ژئوپلیتیک، ترانزیت گاز و نفت سرلوحه اهداف دولت ترکیه قرار گرفته است. با این حال، دولت برآمده از حزب عدالت و توسعه به رهبری رجب طیب اردوغان، تلاش کرده تا علاوه بر مزیت اقتصادی و توسعه روابط مبتنی بر دیپلماسی انرژی، در حوزه داخلی نیز از این موضوع بهره‌برداری کند و با برجسته کردن اقدامات خود و افزودن شاخ و برگ و حواشی، از انرژی و رسانه برای تقویت پایگاه حزبی و اجتماعی خود بهره بگیرد.

۴. ترکیه، رسانه و امنیت انرژی

میزان و سطح پایداری امنیت انرژی برای کشورهای مختلف تکلیف یکی از اصلی‌ترین شالوده‌های امنیت را روشن می‌کند؛ به این معنا که آن دسته از کشورهایی که دسترسی سخت، محدود و گران‌قیمتی به منابع انرژی دارند از امنیت و ثبات پایین‌تری برخوردارند و در شرایط بحرانی، دچار تورم، ناآرامی و نگرانی خواهند شد؛ اما کشورهای دارای منابع پایدار انرژی به سبب برخورداری از امنیت انرژی می‌توانند طیف‌های گسترده‌ای از مشکلات دیگر را تاب بیاورند. ترکیه یکی از کشورهایی است که به دلیل نداشتن مواهب و منابع انرژی فسیلی برای تأمین نیازهای خود، با مشکلات فراوانی مواجه است. تعریف یک مسیر و برنامه روشن در حوزه سیاست خارجی به عنوان سیاست‌های انرژی یکی از حوزه‌های کاربردی مهم سیاست‌های عمومی دولت‌هاست. رسانه در این وادی ابزار یاری‌دهنده دولت‌هاست و می‌تواند در شکل‌دهی و توسعه سیاست‌های انرژی و ابعاد دیپلماتیک آن نقش ایفا کند. این رسانه است که هر روز یادآوری می‌کند که انرژی یکی از عوامل تعیین‌کننده در روابط بین‌الملل و سیاست‌های خارجی کشورهاست. موضوعاتی مانند تأمین انرژی، امنیت انرژی و دیپلماسی انرژی از اهمیت راهبردی برخوردارند؛ لذا دیپلماسی انرژی روزبه‌روز برای ترکیه اهمیت بیشتری پیدا کرده و تبیین صحیح نیازهای ترکیه از یک سو و

تحولات جهانی مرتبط با انرژی مورد توجه دانشگاهیان و متخصصین قرار گرفته است. سیاست‌های انرژی در جهان و ترکیه نزد کارشناسان این حوزه و فعالان رسانه گونه‌ای نوین از تعامل و نقش آفرینی دوسویه را فراهم آورده است (Alodalı & Usta, 2017).

توسعه اقتصادی نسبی ترکیه موجب شده که نیاز این کشور به واردات انرژی بیشتر شود. در حال حاضر تولید گاز طبیعی در ترکیه بسیار ناچیز است و تقریباً تمام گاز مورد نیاز این کشور از خارج وارد می‌شود. ترکیه در سال ۲۰۲۲ از کشورهای ایران، روسیه و جمهوری آذربایجان، جمعاً ۵۵ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی وارد کرده است (Anadolu Agency, 2023).

اگر تقاضای انرژی برق با نرخ فعلی ادامه یابد و نیروگاه‌های ترکیه ناچار شوند برای ادامه تولید، گاز وارداتی را با قیمت بالا مصرف کنند، این کشور بخش زیادی از درآمد خود را صرف واردات گاز طبیعی خواهد کرد. در نتیجه برای پاسخگویی به تقاضای روزافزون انرژی، ترکیه باید به فکر تأمین اعتبارات بیشتری باشد و باید به منابع انرژی آب، باد و انرژی خورشیدی بیشتری روی آورد (Engin, 2013).

به گواه بسیاری از تحلیلگران و کارشناسان حوزه انرژی در ترکیه، واردات گاز طبیعی با موانع اقتصادی بزرگی روبه‌رو شده است و منابع کشف‌شده در دریای سیاه نیز نمی‌تواند نقش مهمی در تأمین نیازهای مردم ایفا کند؛ با این حال، تصویری که در رسانه‌های ترکیه به نمایش گذاشته می‌شود حاکی از نوعی تلاش برای نمایش دادن ترکیه همچون یک کشور قوی است. کارشناسان حوزه انرژی در ترکیه بر این باورند که قطع جریان گاز ایران در فصل سرما و استفاده مداوم روسیه از ابزار انرژی در برابر ترکیه، موضوعات حساس و مهمی هستند و این کشور باید از نمونه‌های اوکراین، اتحادیه اروپا و استونی آموزه‌های لازم را بگیرد (Erkan, 2016).

خبرگزاری رسمی دولتی *آناتولی*^۱ ترکیه که علاوه بر زبان ترکی استانبولی، به دوازده زبان دیگر نیز خبر، گزارش و مطلب تولید می‌کند و اغلب حوزه‌های رسانه‌ای برون‌مرزی ترکیه را پوشش می‌دهد، به‌طور مداوم در گزارش‌های تحلیلی، یادداشت‌های تخصصی و خبر، ترکیه را به‌منزله کشوری معرفی می‌کند که با توان، دانش و تخصص، قدم در راه ترانزیت انرژی نهاده و در

1. Anadolu Haber Ajansı (AA)

همان حال، اخبار مربوط به اکتشاف میدان گاز و نفت در دریای سیاه و دریای مدیترانه را در دستور کار قرار داده است. همچنین نتیجه مشاهدات نگارنده حاکی است که مجموعه شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی دولتی ترکیه موسوم به تی. آر. تی به‌طور منظم و دست‌کم دو بار در هفته گزارش‌هایی درباره اقدامات ترکیه برای تولید و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و سرمایه‌گذاری در بخش انرژی خورشیدی و بادی منتشر می‌کند. این مجموعه رسانه‌ای همچنین به هدف‌گذاری‌های دولت ترکیه برای صادرات برق به عراق و اروپا پرداخته و چنین ادعا می‌کند که ترکیه ظرفیت‌های بالایی برای صادرات مازاد برق دارد.

۴-۱. پایگاه اینترنتی خبرگزاری دولتی آناتولی ترکیه

بررسی اخبار و مطالب بخش ترکی استانبولی پایگاه اینترنتی خبرگزاری دولتی آناتولی ترکیه و جست‌وجوی کلیدواژه‌های انرژی، گاز طبیعی و نفت نشان‌دهنده چند موضوع است:

الف) در طول سال ۲۰۲۲، هر ماه دست‌کم دو گزارش تحلیلی درباره ظرفیت‌های ترکیه در حوزه انرژی منتشر شده است که اصلی‌ترین موضوعات آن‌ها عبارت‌اند از: ترکیه و تلاش برای استفاده از منابع تجدیدپذیر انرژی نظیر انرژی باد و انرژی خورشیدی، برجسته‌سازی عملیات اکتشاف گاز و نفت در شرق مدیترانه با استفاده از سه کشتی اکتشافی و تأثیر رفع وابستگی به منابع واردات انرژی.

ب) در خبرگزاری آناتولی، هر هفته دست‌کم دو خبر مرتبط با انرژی منتشر شده که غالباً درباره هدف‌گذاری ترکیه برای استخراج گاز و همچنین ترانزیت گاز است.

ج) با آنکه در سال ۲۰۲۲ پنج بار نرخ قبض گاز افزایش یافته، اما در اخبار و گزارش‌های آناتولی به این موضوع اشاره نشده است.

د) هر ماه دست‌کم دو بار به مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های وزیر انرژی و منابع طبیعی ترکیه پرداخته شده و عملیات اکتشاف نفت و گاز در شرق مدیترانه و تلاش برای استخراج گاز در میدان کشف‌شده در دریای سیاه، با ادبیاتی حماسی و هیجانی پوشش داده شده است.

۴-۲. پایگاه اینترنتی شبکه رادیویی و تلویزیونی دولتی تی. آر. تی

بررسی اخبار و مطالب پایگاه اینترنتی شبکه رادیویی و تلویزیونی دولتی تی. آر. تی نشان‌دهنده این است که این پایگاه اخبار و گزارش‌های تولیدشده در خبرگزاری آنا تولی را به چندین زبان از جمله انگلیسی، عربی و فارسی بازنشر می‌دهد و اخبار مربوط به رشد تولید برق در ترکیه و تلاش برای تنوع‌بخشی به سبد انرژی از موضوعات ثابت اخبار و گزارش‌های آن است. علاوه بر خبرگزاری آنا تولی و مجموعه رادیویی و تلویزیونی تی. آر. تی، در بخش مراکز پژوهشی و تحلیلی نیز تلاش‌های فراوانی برای معرفی اقدامات ترکیه در بخش انرژی به مخاطبین خارجی در جریان است.

۴-۳. مرکز پژوهشی موسوم به «مطالعات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی» (ستا)^۱

مرکز پژوهشی موسوم به «مطالعات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی» به ریاست پروفیسور برهان‌الدین دوران^۲ از مشاوران رئیس‌جمهور ترکیه، به زبان‌های ترکی استانبولی، آلمانی، انگلیسی و عربی تا کنون ده‌ها مطلب تحلیلی درباره رویکردهای ترکیه برای تأمین و انتقال انرژی منتشر کرده است. هدف مشترک اغلب این تحلیل‌ها مشروعیت بخشیدن به اقدامات جنجالی ترکیه در دریای مدیترانه برای اکتشاف نفت و گاز است. این نهاد پژوهشی تلاش می‌کند تا اقدامات مداخله‌جویانه ترکیه در لیبی، جزیره قبرس و قفقاز را تلاشی مشروع برای انتقال انرژی قلمداد کند. همچنین به دنبال آن است که ترکیه را در همراهی با روسیه، کشوری وصف کند که می‌تواند در آینده و به‌ویژه پس از تحولات اوکراین، به‌عنوان یکی از امیدهای قاره اروپا برای دستیابی به انرژی پایدار و ارزان فعالیت کند.

یاردمچی^۳ (۲۰۱۱)، پژوهشگر ترک، پیش‌بینی کرده است در سال‌های آینده مصرف گاز طبیعی و اهمیت آن برای ترکیه به‌سرعت افزایش یابد. لذا این کشور، سه سیاست مهم را در اولویت کاری خود قرار داده است: نخست واردات گاز با استفاده از دو خط لوله تاناپ^۴ از جمهوری آذربایجان و جریان ترک^۵ دوم ادامه خرید گاز مایع از قطر، نیجریه و الجزایر. سوم

1. SETA

2. Burhanettin Duran

3. Yardımcı

4. TANAP

5. TURK STREAM

تلاش برای اکتشاف و استخراج گاز در دو حوزه دریای سیاه و دریای مدیترانه. بر اساس آمارهای رسمی وزارت انرژی و منابع طبیعی ترکیه، میزان واردات گاز در این کشور از رقم سالانه ۴۵ میلیارد مترمکعب فراتر رفته و چنین تخمین زده می‌شود که در سال ۲۰۲۳ این میزان به ۶۰ میلیارد مترمکعب نزدیک خواهد شد. امروزه هزینه‌های بالای واردات گاز طبیعی لطمات بسیاری به اقتصاد ترکیه زده و اثر تورم‌بخشی انکارناپذیری دارد. تبعات و پیامدهای مختلف این مسئله نشان‌دهنده اهمیت موضوع گاز برای اقتصاد ترکیه است و ضرورت انجام مطالعات جامع در مورد بازار گاز طبیعی ترکیه را آشکار می‌کند. تجارب به‌دست آمده در ۲۵ سال گذشته کمک زیادی به شکل‌گیری انتظارات و پیشنهادها برای ۲۵ سال آینده برای بازار گاز طبیعی ترکیه کرده است.

رسانه‌های ترکیه تلاش می‌کنند تا به‌منظور پنهان کردن مشکلات و ناتوانی‌های این کشور در تأمین انرژی و تحریف اذهان مردم از آسیب‌ها و تبعات وابستگی به انرژی وارداتی، به‌طور مداوم به مزیت‌های جغرافیایی ترکیه اشاره کنند. خبرگزاری رسمی آناتولی، مجموعه رادیویی و تلویزیونی تی. آر. تی و همچنین اتاق فکرهای وابسته به حزب حاکم تلاش می‌کنند مزیت جغرافیای دریایی ترکیه را به‌عنوان امتیازی مهم برجسته کنند و حتی از این صحبت کنند که ترکیه برای تبدیل شدن به یک مرکز منطقه‌ای تجمع و انتقال گاز طبیعی ظرفیت‌های فراوانی دارد. آنان به این اشاره می‌کنند که ترکیه از موقعیت برتری جغرافیایی برخوردار است که می‌تواند جریان انرژی را بین کشورهای غرب آسیا و منطقه خزر که سرشار از ذخایر نفت و گاز طبیعی هستند و کشورهای اروپایی که این منابع انرژی در آن‌ها به‌شدت مصرف می‌شود فراهم کند؛ چرا که ترکیه از سه طرف توسط دریاها احاطه شده و این برتری لجستیکی یک مسیر مقرون به صرفه و ایمن برای خطوط انتقال انرژی بین‌المللی است که جریان انرژی را بین کشورهای مصرف‌کننده و تأمین‌کننده در خشکی و تانکرهای حامل نفت و گاز طبیعی در دریا فراهم می‌کند. در این زمینه، ترکیه با امکان رساندن نفت عراق به بازارهای جهانی و گاز طبیعی جمهوری آذربایجان به بازارهای بین‌المللی انرژی، به کشوری ترانزیتی در زمینه نفت و گاز طبیعی تبدیل شده است. با خطوط لوله جدید بین‌المللی گاز طبیعی که از سال ۲۰۱۸ راه‌اندازی شده‌اند، جایگاه ترکیه در تحرک منطقه‌ای انرژی اهمیت بیشتری پیدا کرده است؛ بنابراین، تبدیل شدن به یک مرکز منطقه‌ای گاز طبیعی، فراتر از یک کشور ترانزیتی، به یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست انرژی

ترکیه تبدیل شده است. پتانسیل ترکیه برای تبدیل شدن به هاب گاز طبیعی با در نظر گرفتن چشم‌انداز انتقال بالای گاز طبیعی و توسعه پروژه‌های خط لوله بین‌المللی در حال انجام به‌عنوان هدف راهبردی آنکارا تعریف شده است (Kakışım, 2020).

محققان حوزه انرژی ترکیه بر این باورند که وابستگی مداوم این کشور به واردات انرژی در کنار مؤلفه‌هایی همچون افزایش جمعیت و بالا رفتن میزان نیاز به واردات انرژی در هر دو بخش مسکونی و صنعتی، افزایش نگرانی‌های امنیتی در منطقه و جهان شرایطی پدید آورده است که حوزه‌های دریای خزر، آسیای میانه، دریای سیاه، خلیج فارس و غرب آسیا التهاب بیشتری پیدا کنند. در نتیجه، انتقال انرژی ممکن است حتی در تغییر مرزها و معادلات ژئوپلیتیکی غرب آسیا نقش ایفا کند و پیامد این تغییرات ترکیه را تحت تأثیر قرار دهد. متغیر اصلی که آینده ترکیه را نیز تعیین می‌کند منطقه جغرافیایی است که در آن خطوط انتقال انرژی بین آسیا و اروپا در کریدور اوراسیا منتقل می‌شود. جهت خطوط لوله از اطراف دریای خزر نیز کلید موقعیت ژئوپلیتیکی آینده ترکیه خواهد بود. علاوه بر این، مسیر جغرافیایی که باید توسط انرژی مبتنی بر آفریقا دنبال شود ارتباط نزدیکی با ترکیه دارد. در صورت تحقق پروژه‌های خط لوله گاز طبیعی ترکیه-یونان-ایتالیا، ترکمنستان-ترکیه-اروپا و همچنین پروژه‌های خط لوله گاز طبیعی مصر-ترکیه، عراق-ترکیه و نابوکو، مزیت موقعیت جغرافیایی ترکیه برجسته‌تر خواهد شد. به همین دلیل، پروژه جریان جنوبی روسیه یا پروژه ترانس آسیایی، پروژه‌های محور عراق-رژیم اسرائیل و آسیای مرکزی-پاکستان جایگزین‌هایی هستند که در صورت تحقق، موقعیت ترکیه را تضعیف خواهند کرد؛ لذا دولت ترکیه نگرانی دائمی دارد و بر اساس محاسبه منافع دیپلماتیک و ژئوپلیتیک، بر روی موضوع گردش انرژی با محوریت آفریقا و اوراسیا مطالعه می‌کند و در جست‌وجوی آن است که پیش از فرارسیدن سالیان آغازین روند اتمام منابع انرژی، قراردادهای خود را ثبت کند و در فرایندهای ژئوپلیتیک ساختاری جایگاه نهایی خود را تعیین و تثبیت کند (Akdemir & Kuşçu, 2013).

رسانه‌های ترکیه مدام تلاش می‌کنند تا اهمیت انتقال انرژی را به‌عنوان بخش مهمی از تضمین عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا معنی کنند. در این برنامه‌ها، تأکید صرف بر موضوع جغرافیای سیاسی به‌شکلی اغراق‌آمیز مورد توجه قرار می‌گیرد و وانمود می‌شود که اروپایی‌ها صرفاً به‌دلیل

موقعیت ژئوپلیتیک ترکیه، تحت هر شرایطی برای انتقال و خرید گاز به ترکیه وابسته خواهند بود. این در حالی است که در سال ۲۰۲۲ و در جریان اعمال تحریم‌های گازی روسیه علیه اتحادیه اروپا، اورسولا فون‌درلاین^۱، رئیس کمیسیون این اتحادیه، با سفر به سرزمین‌های اشغالی و امضای قرارداد خرید گاز مایع با رژیم صهیونیستی و مصر، به درخواست‌های اردوغان برای میانجی‌گری بین روسیه و اتحادیه پاسخ منفی داد و از گزینه توافق با صهیونیست‌ها بهره گرفت که در محاسبات دستگاه دیپلماسی ترکیه مورد توجه قرار نگرفته بود.

بسیاری از دانشگاهیان و متخصصان حوزه انرژی در ترکیه همچنان بر اهمیت موضوع جغرافیا تأکید می‌کنند و می‌گویند یکی از مهم‌ترین عواملی که آینده روابط ترکیه و اتحادیه اروپا یا روند هدف ترکیه برای عضویت کامل در اتحادیه اروپا را جهت می‌دهد اهمیت ژئوپلیتیک ترکیه از نظر تأمین امنیت پایدار انرژی اتحادیه خواهد بود. از دید این کارشناسان، اهمیت ترکیه به دلیل موقعیت آن به عنوان یک کشور ترانزیتی به‌ویژه در زمینه گاز طبیعی و نفت و سیاست‌های امنیت انرژی اتحادیه اروپا قابل چشم‌پوشی نیست و اتحادیه اروپا جایگزین دیگری در اختیار ندارد (Oktay & Çamkiran, 2015).

رسانه‌های آنکارا تلاش می‌کنند تا با بزرگ‌نمایی درخصوص موقعیت جغرافیایی دریایی این کشور، وانمود کنند که ترکیه در آینده نقش بی‌بدیلی در تعیین مناسبات قدرت انرژی ایفا خواهد کرد. اشاره گسترده و مداوم به اهمیت کشف میدان‌های گازی در دریای سیاه در رسانه‌های ترکیه یکی از اقدامات مهم دولت برآمده از حزب عدالت و توسعه است. این در حالی است که منابع کشف‌شده در دریای سیاه، برخلاف ادعاهای بزرگ‌نمایی‌شده، ناچیز است و به گفته کارشناسان خود ترکیه، استخراج آن بسیار هزینه‌بر است. فاتح آلتایلی، سردبیر روزنامه خبر ترک، از نخستین کارشناسانی است که به طرح ابعاد سیاسی این موضوع پرداخت و پرسید آیا واقعاً هزینه‌های سنگین استخراج گاز از منابع محدود دریای سیاه توجیه اقتصادی دارد یا قرار است صرفاً از این موضوع بهره‌برداری سیاسی شود. این نکته مهم است که منابع گاز موجود در این میدان تنها ظرف مدت چند سال پایان می‌یابد و در مقایسه با هزینه گاز وارداتی توجیه اقتصادی قابل توجهی ندارد. همچنین باید این پرسش را مطرح کرد که چرا برداشت اولیه گاز از دریای سیاه و انتقال آن به

1. Ursula von der Leyen

شهرهای ترکیه به‌شکلی برنامه‌ریزی شد که تنها دو ماه پیش از برگزاری انتخابات ۲۰۲۳ به وقوع پیوندد (Altayli, 2022).

۵. نتیجه‌گیری

چنین به نظر می‌رسد که تأکید مؤکد بر اهمیت موقعیت جغرافیایی ترکیه در برنامه‌های رسانه‌های برون‌مرزی ترکیه راهکاری برای تحریف توجه مخاطبان به محدودیت‌ها و وابستگی‌های ترکیه در دسترسی به منابع انرژی باشد؛ یعنی در شرایطی که وابستگی به واردات انرژی عملاً به یکی از مهم‌ترین دلایل بحران اقتصادی در ترکیه تبدیل شده و دولت نیز نتوانسته برون‌رفتی برای خروج از این وضعیت پیدا کند، پناه بردن به رسانه و ابزارهای تبلیغاتی در کانون استراتژی انرژی ترکیه قرار گرفته است و دو محور مهم، یعنی تأکید بر خودکفایی و اهمیت اکتشاف منابع نوین و همچنین تأکید بر اهمیت موضوع ترانزیت و هاب انرژی، روشی است که اهمیت مصرف سیاسی داخلی آن به‌مراتب بیش از تغییرات واقعی برای جبران کمبود منابع انرژی در ترکیه است.

یکی از ابعاد مهم رویکرد رسانه‌ای ترکیه به موضوع انرژی برجسته‌سازی همکاری‌های آنکارا-مسکو و نقش آن بر تأمین منابع ارزان انرژی برای ترکیه است. محققان نزدیک به دولت ترکیه به این اشاره می‌کنند که مفهوم تنوع منابع یکی از مهم‌ترین مسائلی است که باید در استراتژی تأمین به آن توجه شود؛ چرا که این مقوله مهم‌ترین ابزار احتیاطی در برابر تهدیدات احتمالی وابستگی به انرژی خارجی است. در نتیجه، ترک‌ها علاوه بر آنکه روسیه را به‌عنوان یک قدرت گازی و بانی خط گازی «جریان ترک» می‌شناسند، کمک گرفتن از این کشور را برای ورود به باشگاه دارندگان قدرت هسته‌ای حیاتی می‌دانند. توصیه کارشناسان انرژی به دولت ترکیه این است که برای مقابله با تهدید ناشی از وابستگی بیش از حد خود به یک منبع واحد یا یک روش انتقال، در مسیر سیاست متنوع‌سازی، هم انرژی هسته‌ای و هم منابع تجدیدپذیر را در اولویت قرار دهد. همچنین میزان وابستگی ترکیه به واردات انرژی در سطح ۷۵ درصد است. به همین دلیل، برای کاهش سهم سوخت‌های فسیلی در مصرف انرژی، توجه به انرژی هسته‌ای اجتناب‌ناپذیر است.

در بحث مهم آسیب‌های ناشی از عدم دسترسی به منابع انرژی و افزایش وابستگی ترکیه به واردات، دیدگاه‌های واقع‌گرایانه و عینی وجود ندارد و مواجهه سیاسی و شعاری برجسته شده است. این در حالی است که ترکیه نیز ناچار است مانند همه کشورهای به امنیت انرژی و تهدیدات ناشی از وابستگی اهمیت دهد. ناتوانی ترکیه از نظر دسترسی منابع انرژی، مصرف فزاینده انرژی و وابستگی فزاینده به واردات باعث شده که آنکارا به بازیگرانی همچون روسیه و ایران وابسته شود.

منابع

- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ شکری، مرتضی؛ اسمعیلی اردکانی، علی. (۱۳۹۷). «سیاست خارجی ترکیه در اوراسیای مرکزی؛ رویکرد دیپلماسی انرژی در ابعاد منطقه‌ای (۲۰۰۲-۲۰۱۴)»؛ مطالعات اوراسیای مرکزی، ۱۱(۱)، ۸۱-۱۰۰. <https://doi.org/10.22059/jcep.2018.210941.449656>
- سوواکل، بنجامین. (۱۳۹۱). کتاب مرجع امنیت انرژی. ترجمه علیرضا طیب، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات ابرار معاصر.
- شیرخانی، محمدعلی؛ محمدشریفی، مجید. (۱۳۹۶). «ژئوپلیتیک انرژی، روسیه و دیپلماسی خط لوله ترکیه»؛ مطالعات اوراسیای مرکزی، ۱۰(۱)، ۱۱۷-۱۳۳. <https://doi.org/10.22059/jcep.2017.62903>
- طاهری، ابوالقاسم؛ رستم‌آقایی، علیرضا. (۱۳۹۵). «گاز شیل و امنیت انرژی کشورهای منطقه خلیج فارس»؛ فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، ۱۲(۳۷)، ۱۴۵-۱۸۱. https://journals.iau.ir/article_529175.html

References

- Akdemir, İ. & Kuşçu, V. (2013). "Küresel enerji eksenleri ve Türkiye'nin coğrafi konumu". *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 82-107. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/473/3879>
- Alodalı, M. F. B. & Usta, S. (2017). "Enerji diplomasisi ve Türkiye". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(33), 163-168. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/35795/400803>
- Altaylı. (2022). "Kendin çıkarsan da bedava değil". Ulaşılr: <https://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli-1001/3551609-kendin-cikarsan-da-bedava-degil>
- Anadolu Agency. (2023). "Doğal gaz ithalatı geçen yıl kasımda yüzde 18,3 azaldı". Ulaşılr: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dogal-gaz-ithalati-gecen-yil-kasimda-yuzde-18-3-azaldi/2802970>
- Austvik, O. & Rzaeva, G. (2017). "Turkey in the geopolitics of energy". *Energy Policy*. 107, 539-547. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.05.008>
- Benders, R.; Kok, R.; Moll, H.; Wiermsa, G. & Noorman, K. (2005). "New approached for household energy conservation – In search of personal household energy budgets and energy reduction options". *Energy policy*, 34(18), 3612-3622. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2005.08.005>
- Dehghani firouzabadi, S. J.; Shokri, M. & Esmaili ardakani, A. (2018). "Turkey's foreign policy toward

- Central Eurasia; Energy diplomacy approach regional sphere (2002-2014)". *Central Eurasia Studies*, 11(1), 81-100. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/jcep.2018.210941.449656>
- Devine-Wright, P. (2005). "Beyond Nimbyism: towards an integrated framework for understanding public perceptions of wind energy". *Wind Energy*, 8(2), 125-139. <https://doi.org/10.1002/we.124>
- Engin, N. (2013). "Enerji kaynağı olarak doğalgaz ve Türkiye". *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 233-244. <https://dergipark.org.tr/pub/marucog/issue/469/3798>
- Erkan, A. Ç. (2016). "Enerji ithalatında tedarikçilerin çeşitlendirilmesi: Rus gazına alternatif Azerbaycan gazı". *Karadeniz Araştırmaları*, 13(50), 17-44. <https://dergipark.org.tr/pub/karadearas/issue/64207/973375>
- Euronews. (2022). "Elektrik, doğal gaz, akaryakıt zammı: Enerji fiyatları Türkiye ve diğer ülkelerde ne kadar arttı?" Ulaşırlı: <https://tr.euronews.com/next/2022/04/22/akaryak-t-dogal-gaz-elektrik-turkiye-de-ve-avrupa-ulkelerinde-enerji-fiyatlar-ne-kadar-art>
- Goodier, C. I. (2008). "Foresight sustainable energy management and the built environment project". Report number: URN 140-08-Fo/b, Affiliation: London. https://www.researchgate.net/publication/274697457_Foresight_Sustainable_Energy_Management_and_the_Built_Environment_Project
- Guo, F. F.; Huang, C. F. & Wu, X. L. (2019). "Strategic analysis on the construction of new energy corridor China-Pakistan-Iran-Turkey." *Energy Reports*, 5, 828-841. <https://doi.org/10.1016/j.egyr.2019.06.007>
- Harunoğulları, M. (2017). "Orta doğu jeopolitiği ve küresel güçlerin enerji mücadelesi". *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 121-137. <https://doi.org/10.20304/humanitas.318517>
- Kakışım, C. (2020). "Türkiye'nin bölgesel doğal gaz merkezine dönüşebilme potansiyeli". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 255-280. <https://dergipark.org.tr/pub/avrsyad/issue/57921/831626>
- Oktay, E. & Çamkıran, R. (2015). "Avrupa birliği enerji güvenliği açısından Türkiye'nin önemi". *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 13(1-2), 67-86. <https://doi.org/10.29228/mjes.211>
- Philo, G. (2012). "Public opinion – Energy security". *UK Energy Research Centre*. <https://ukerc.ac.uk/publications/policy-briefing-public-opinion-energy-security/>
- Shirkhani, M. A. & Mohammad sharifi, M. (2017). "Energy geopolitics, Russia and Turkey pipeline diplomacy". *Central Eurasia Studies*, 10(1), 117-133. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/jcep.2017.62903>
- Sovacool, B. (2012). *The Routledge handbook of energy security*. Translated by Tayyeb, A., Tehran: Abrar-e Moaser Pub. [In Persian].
- Taheri, A. & Rostamaghae, A. (2017). "Shale gas and energy security in Persian Gulf". *Political Science Quarterly*, 37(12), 145-181. [In Persian]. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/psq/Article/529175?jid=529175>
- Telli, A. (2016). "Türkiye'nin nükleer enerji açılımının içerik analizi: Çeşitlendirme mi, Teslimiyet mi?" *Bilge Strateji*, 8(14), 47-75. <https://dergipark.org.tr/pub/bs/issue/44199/543064>
- Türkiye Petrolleri. (2023). "Güncel akaryakıt fiyatları". Ulaşırlı: <https://www.tppd.com.tr/tr/akaryakit-fiyatlari?id=06>
- Yardımcı, O. (2011). "Türkiye doğal gaz piyasası: Geçmiş 25 yıl, gelecek 25 yıl". *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 157-166. <https://dergipark.org.tr/pub/ebd/issue/4858/66833>